

वेदवादविदः यो वेदगतानर्थवादान्चेदतस्योभयं फलसमर्पकमर्थवादद्वयं प्रमाणं स्तुत्यर्थत्वेनेत्यर्थः यथा यस्य पर्णमयी जुहूर्भवति न स पापं श्लोकं शृणोतीति फलं क्रत्वंग जुहू सं बंधाद विवक्षितस्वार्थं किंतु लक्षणया स्तुतिमात्रपरं एवं सर्वं श्र्लोकानामोति सर्वं श्र्वाकामान्यस्तमात्मानमनुविद्यविजानातीत्यात्मज्ञानफलमपि ज्ञेयं ननु लोके वेदसाधारणस्य कर्त्तात्मनो जुहूवदव्यभिचरितक्रतुसंबंधाभावात्क्रतुं तज्ज्ञानफलस्य जुहूपितदुपपत्तेः यद्यपि जातपुत्रः कृष्णकेशोऽग्नीनादधीतेत्यादिविशेषणमात्रस्य पत्न्यादिवदलौकिकोऽस्ति तस्य च क्रतुसंबंधो न व्यभिचरति आमुष्मिकव्यवहारमात्रस्य तत्सापेक्षत्वात् ऐहिकव्यवहारे च तदनपेक्षणाद्देहात्मवादे वदनारभ्याधीतमपि तज्ज्ञानं क्रतुप्रवेशं लभते तत्फलस्य चार्थवादत्वमित्युक्तमुत्पश्यामः तथा च सूत्रं शेषत्वात्पुरुषार्थवानिरिदोयथान्येव्विति जैमिनेति बुद्धेक्षेमापणंतच्छास्त्रैर्विप्रतिषिद्धं बुद्धेर्चेक्षेमापणमिहैव न दुःखमुपलभेतेति बुद्धेर्आत्मनि ज्ञानेक्षेमापणमानंदप्राप्तिर्नास्ति ज्ञातात्मतत्त्वस्यापि दुःखोपलंभात् अयुक्तं च तत् रजोभूत्वाध्वंसते न्यत्प्रशंसन्ति कर्ममार्गादन्यज्ज्ञानं प्रशंसतो निदाश्रवणात् तस्माज्जुह्वात्मज्ञानफलयोः समानमर्थवादत्वमिति पूर्वपक्षः ॥ ४० ॥ इति शांतिपर्वणि मोक्षधर्मपर्वणि ० नैलकंठीये भारतभावादीपे अष्टषष्ठ्यधिकद्विशतत

नायं लोकोऽस्य ज्ञानां परश्चेति विनिश्चयः ॥ वेदवादविदश्चैव प्रमाणमुभयंतदा ॥ ४० ॥ इति श्रीमहाभारतेशांति ० मोक्ष ० गोकपिलीये अष्टषष्ठ्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २६८ ॥ ॥ ४१ ॥ कपिल उवाच एतावदनुपश्यंति यतो यांति मार्गाः ॥ नैषां सर्वेषु लोकेषु कश्चिदस्ति व्यतिक्रमः ॥ १ ॥

एतावदृश्यत्वेन परिच्छिन्नं ब्रह्मांडं पार्थितिकं कर्मफलं अनुपश्यंति गुरुशास्त्रोपदेशमनुसाक्षात्कुर्वन्ति तथा च श्रुतिर्ब्रह्मविदामोति परमिति महत्फलं उपक्षिप्य यो वेदनिहितं गुहायां परमेव्यो मन्सो श्रुते सर्वान्कामान् सहेति व्यतिक्रमः मिथ्या संकल्पत्वं नास्ति संकल्पादेवास्ति पितरः समुत्तिष्ठन्ति संकल्पादेव तत्तुच्छतेरिति श्रुतिन्यायाभ्यां तथा हि छांदोग्ये सर्वांश्च लोकानामोति सर्वं श्र्वाकामानि ति प्रजापतिना आत्मज्ञानफलमुपन्यस्तं तदेवोद्दिश्य इन्द्रविरोचनौ प्रजापतौ ब्रह्मचर्यमूषतुः तं वा एतदेवा आत्मानमुपासते तस्मात्तेषां सर्वलोकाः सर्वे च कामा आत्मा इति परकृतिरूपार्थवादेन सिद्धवन्निर्दिष्टं एतस्या विवक्षायां कर्त्तृकर्मफलमप्यविदिते वेदान्ते वेदस्य धर्माधीनतया शानायादिरहितस्य आत्मनो ज्ञानं न कर्मिणं त्वं प्रतिपद्यते यत्र त्वस्य सर्वमात्रेवाभूत्तत्केन कं पश्येदिति तदधिगमैर्द्वौ तौ परमं दर्शयन्तात् तस्मान्नात्मज्ञानफलस्यार्थवादत्वं परमं यदीदृष्टं न युज्यते तथा च सूत्रं अधिकोपदेशानुबादरायणस्यैवं दर्शनादिति ॥ १ ॥